

INFORMATIEVERWERVING EN -VERWERKING ... EN VOORAL: WAT DAARAAN VOORAF GAAT

Francis van Soest

'... de verbindende schakel (bij kommunikatie) vormt het proces van informatieverwerving en -verwerking', staat er in de kongresmoer. Met dit proces zouden de deelnemers aan stroom twee zich bezig gaan houden. Het ironiese was, dat juist dat proces hen al bij voorbaat heel wat moeilijkheden opleverde.

Iedereen had de artikeltjes in Moer gelezen (informatieverwerving) en iedereen dacht er het zijne van (informatieverwerking). De een verwachtte dan ook een aantal technische tips om het informatieproces met meer sukses te laten verlopen; de ander rekende op een diepgaande discussie over de doelstellingen van informatieoverdracht. Het zou interessant zijn, na te gaan, waarom de gegeven informatie zo verschillend verwerkt werd. Want de 'zenders', de organisatoren van stroom twee, hadden wel degelijk een bepaalde opzet.

HET DOEL VAN DE KENNISOVERDRACHT

Informatie-overdracht is kennisoverdracht, en kennisoverdracht heeft (hopelijk!) een bepaald doel. Ons doel is, de eenzijdige informatiestroom leraar → leerling te doorbreken en van de leerling-ontvanger óók een zender te maken. Daarom proberen we in de onderwijsleersituatie zoveel mogelijk aan te sluiten bij de interesses en ervaringswereld van de leerlingen. Een zinnig (lees: zinvol) gesprek is immers pas mogelijk tussen gesprekspartners met een gedeelde ervaringswereld. We willen het kind 'opvoeden' tot een bewust denkend mens, niet tot een automaat die op een knopdruk de gevraagde kennis spuit.

Er zijn echter factoren van buitenaf die op het informatieproces en de 'boodschap' (de over te brengen kennis) een haast beslissende invloed uitoefenen. Onze onderwijsdoelstelling (het doel van onze kennisoverdracht): de leerlingen te helpen bewust denkende relativerende mensen te worden, strookt helemaal niet met de onderwijsdoelstelling van het bedrijfsleven: het opleiden van kundige en plooibare mensen, in zo kort mogelijke tijd en met zo min mogelijk geld.

Deze verschillende opvattingen over kennisoverdracht hebben ook vérgaande gevolgen voor de positie van de leraar: Doelstelling één (de onze), vereist dat de leraar zich opstelt als gelijkwaardige *gesprekspartner*; onderwijsdoelstelling twee vraagt een 'lesboer' die leerlingen de noodzakelijke kennis inpompt, in de vorm van klaargestoomde lesjes (kennis 'noodzakelijk' voor het bedrijfsleven natuurlijk).

Aan informatieverwerving gaat dus de vraag vooraf: wat voor informatie en met welk doel? Hierbij zijn tegenstrijdige belangen in het spel. Tijdens het VON-kongres hebben twee sprekers hier aandacht aan besteed. Allereerst *Jan Brands*, onderwijssocioloog uit Leiden, die een lezing hield over de factoren die van buitenaf invloed uitoefenen op de 'boodschap' en de overdracht daarvan. En verder *Joke Schravessande*, een andragoge,

die aandacht besteedde aan de vraag: hoe kunnen leraar en leerlingen zich bewust maken van de druk, die van buitenaf op hen uitgeoefend wordt. Hoe kan het proces van informatieverwerving en -verwerking zo effectief mogelijk verlopen, met als doel: bewustwording. Wat zijn de voorwaarden hiervoor?

U vindt de lezing van Jan Brands in enigszins ingekorte vorm, en een samenvatting van het betoog van Joke Schraevesande.

De moraal van stroom twee zou kunnen zijn: bij het informatieproces komt heel wat meer kijken dan je zo op het eerste oog zou denken!

'ONDERWIJSVERNIEUWING VANUIT DE BASIS', KAN DAT ZOMAAR?

Jan Brands

I. INLEIDING

Ik wilde het hebben over onderwijs in zijn maatschappelijke kontekst. Over veranderingen in het onderwijs als uitdrukking van andere maatschappelijke veranderingen en over de konsekventies daarvan voor de in het onderwijs betrokkenen.

Dit alles lijkt nogal ver af te staan van het konkrete schoolgebeuren, dus ook van de kommunikatieprocessen op school. Ik wil een paar verbanden proberen te leggen, maar meer dan wat fragmentarische aanzetten kan ik u niet bieden.

Mijn verhaal zou ik als volgt willen opbouwen:

- a. Inventarisering van wat ideeën m.b.t. 'Konkrete vernieuwing van het moedertaalonderwijs'.
- b. Opvattingen over wat *voorwaarden* zijn om deze ideeën te realiseren. Is het voldoende te wijzen op de noodzaak van een gewijzigde instelling en een grotere creativiteit van de in het onderwijs betrokkenen?
- c. Gedragingen en houdingen van leraren en leerlingen t.o.v. het onderwijsproces worden gerelateerd aan de kontekst waarbinnen het onderwijs plaats vindt.
- d. De konklusie wordt getrokken, dat realisering van wensen m.b.t. een verandering van inhoud en methoden van onderwijs, welke leven bij de direkt betrokkenen, vragen om de gezamenlijke inzet van leerlingen, ouders en leraren, voor de opheffing van strukturele belemmeringen in die kontekst. Daarbij moet de relatie tussen zeggenschap op het terrein van onderwijs, en zeggenschap in andere maatschappelijke sektoren (produktie, wonen, gezondheidszorg, massa-media) worden doordacht.

II. KONKRETE VERNIEUWING VAN HET MOEDERTAALONDERWIJS

In de wensen die m.b.t. de vernieuwing van het moedertaalonderwijs naar voren komen, valt een zekere lijn te ontdekken. In de tekst ter introduktie van stroom 2 staat dat een van de belangrijkste taken van de moedertaalleraar is, het aanleren van